

מרכז המידע למודיעין ולטרור
המרכז למורשת המודיעין (מל"מ)

28 פברואר 2010

**איש הדת האיראני איתאללה מצבאח-יזדי,
ממקורות הסמכות הדתיים והמורה הרוחני של
הנשיא אחמדי נז'אד, קבע, במשתמע, בספר
הגות תיאולוגי-פוליטי, כי על איראן להשיג
נשק גרעיני ("אמצעי לחימה מיוחד"). מדובר
בביטוי פומבי נדיר לשיח הפנימי בקרב
האליטות התיאולוגיות באיראן ובמשטר
בסוגיות הגרעין**

האיאתאללה מצבאח-יזדי
(אתר האינטרנט של מצבאח-יזדי
<http://mesbahyazdi.org>)

1. **איתאללה מחמד תקי מצבאח-יזדי, מבכירי מורי ההלכה באיראן, אולטרה-שמרן קיצוני והמורה הרוחני של הנשיא אחמדי נז'אד, קבע בספר הגות תיאולוגי-פוליטי, במסגרת חלקים בספר הדנים בחתירה להשגת טכנולוגיה, כי על איראן לייצר באופן עצמאי "אמצעי לחימה מיוחד ומסוג מסוים" הקיים בידי מדינות אחרות.** הספר פורסם בשנת 2005 בעת שהתקיימה מערכת הבחירות לנשיאות, שבה נבחר אחמדי נז'אד.

עמוד השער בספרו של איתאללה מצבאח יזדי "המהפכה האסלאמית-קפיצה בתמורות הפוליטיות בהיסטוריה" (בהוצאת מרכז הפרסומים של מכון המחקר על שם האמאם ח'מיני, 2005)

2. להערכתנו, על בסיס ניתוח השיח האיראני הפנימי בנושא, **מצבאח-יזדי התייחס בדברים להשגה של נשק גרעיני.** הוא הדגיש בספרו את הסיוע האלוהי והמשיחי בהצלחת המשטר ואת התבססות המשטר על סיוע זה. זאת כדי שלא להירתע ממחסור בתחום הכלכלי, העלול להיגרם, במשתמע, כתוצאה מהעמידה על הזכות לייצור "אמצעי לחימה" זה.

3. **שאלת פיתוח נשק גרעיני עולה לדיון ההלכתי המתקיים באיראן מעת לעת. ככלל, הגישה הרווחת בקו האיראני הרשמי הינה, כי באסלאם קיים איסור לפתח נשק גרעיני (להבדיל מטכנולוגיה גרעינית "למטרות שלום").** גורמים איראניים רבים אף מייחסים למנהיג ח'אמנאהי פסק הלכה (משנת 1997) **האוסר על פיתוח ושימוש בנשק זה ומשתמשים בו לשם הוכחת "טוהר כפיה" של איראן בתחום הגרעיני.** עם זאת, פסק ההלכה אינו מופיע בכתובים, לא ברור אם הוא אכן קיים ובכל מקרה לא סביר כי יהווה אילוץ בפני המשטר, אם וכאשר יכריז על פנייתו לפיתוח או אחזקת נשק גרעיני.

4. **המסר של מצבאח-יזדי בזכות השגת "אמצעי הלחימה המיוחד"** כוון לתפוצה מצומצמת (הספר הודפס ב-3,000 עותקים, וההתייחסות לא זכתה לפרסום רחב). **אולם, להערכתנו, יש לראותו כצוהר נדיר לשיח הפנימי באליטות התיאולוגיות ובמשטר בסוגית הגרעין (בבחינת רמיזה ל"יודעי חן").**

5. יצוין, כי הספר יצא לאור בעיצומה של מערכת הבחירות לנשיאות, כאשר אחמדינז'אד התמודד וניצח בהן, בין השאר, בגלל סיוע מצד מקורבי מצבא-יזדי. סיוע זה, בין היתר, הביא את אחוזי התמיכה באחמדינז'אד בעיר קם בסיבוב הבחירות השני לכ-70 אחוזים, תמיכת שיא ביחס למחוזות האחרים.

סוגיית הפיתוח של נשק גרעיני בשיח ההלכתי באיראן

6. סוגיית הפיתוח של נשק גרעיני עולה לדיון ההלכתי באיראן מעת לעת. גורמים איראניים טוענים, כי באסלאם קיים איסור לפיתוח נשק גרעיני, יש בהם המתהדרים בכך שכבר בשנת 1997 פרסם המנהיג ח'אמנהאי פסק הלכה ("פתוה"), האוסר פיתוח ושימוש בנשק גרעיני¹. "פתוה" זו אינה מופיעה בכתובים, ולהתרשמותנו, לא תהווה אילוץ בפני המשטר אם וכאשר יכריז על פנייתו לפיתוח או אחזקת נשק גרעיני, אולם היא משמשת את דוברי המשטר להוכחת "טוהר כפיה" של איראן וכוונות השלום של תכניתה הגרעינית.

7. עם זאת, אנשי דת אולטרה-שמרנים באיראן מצדיקים מעת לעת באופן עקיף פיתוח הנשק הגרעיני. כך צוטט מחסן ע'רויאן², מתלמידיו של איתאללה מצבא-יזדי (פברואר 2006), בכלי תקשורת מערביים ובאתרי אינטרנט המזוהים עם האופוזיציה (רוז), כי "בזמן שהעולם כולו מצויד בנשק גרעיני, מן הראוי כי בעת התמודדות עם גורם זה (מבחינת עוצמתו הצבאית) ייעשה שימוש בנשק הגרעיני". יודגש, כי אמירה זו לא פורסמה באף כלי תקשורת, הפועל בתוך איראן.

8. איתאללה מחמד תקי מצבא-יזדי עצמו, אולטרה-שמרן קיצוני וחבר במועצת המומחים, נחשב למורה הרוחני של הנשיא אחמדינז'אד. הוא דוגל בצמצום חלקו של הציבור בתהליך קבלת ההחלטות; ביישום דגם של "מדינה אסלאמית" בה המנהיג הנו בעל סמכויות אבסולוטיות, תוך שלילת מרכיביו הדמוקרטיים של עקרון הולאית פקיה, שלטון איש הדת; והוא אוחז בתפיסות משיחיות מהדיסטיות הקוראות לפעולה לקידום שובו של האמאם ה-12 הנעלם. המנהיג ח'אמנהאי ציין (יוני 2001), כי הוא "מכיר את מצבא-יזדי יותר מ-40 שנה" ומעריך אותו כפילוסוף, אינטלקטואל וכמומחה בסוגיות האסלאם.

¹ בספטמבר 2004 פרסמה רשות השידור כי המנהיג, ח'אמנהאי הוציא פתוה (פסק הלכה) הקובעת, כי שימוש בנשק גרעיני מנוגד ואסור עפ"י ההלכה האסלאמית. אזכורים לקיומה של פתוה זו ניתן למצוא בהתבטאויותיהם של מנהלי המו"מ בסוגיית הגרעין, בהם חסן רוחאני, מזכיר "המועצה העליונה לביטחון לאומי" והממונה על ניהול המו"מ בסוגיית הגרעין מטעם המשטר באותו הזמן ואחרים.

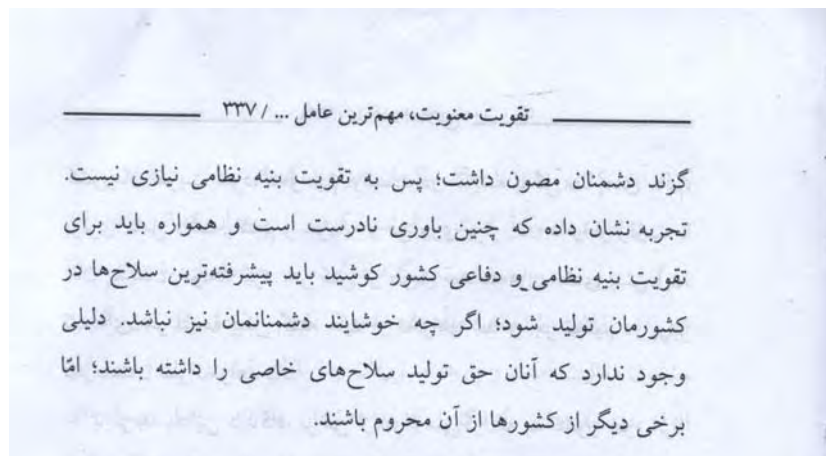
² חגית אלאסלאם מחסן ע'רויאן הנו אחד מתלמידיו של איתאללה מצבא-יזדי. ע'רויאן חבר בסגל המדעי של "מכון המחקר ע"ש האמאם ח'מיני" היושב בקם, ומרצה במכללה למדעי הדת בעיר. הוא הגיש את מועמדותו ל"מועצת המומחים" לקראת הבחירות שנערכו בשנת 1998, אך לא נבחר. בבחירות למועצת המומחים בשנת 2006 נפסלה מועמדותו ע"י מועצת שומרי החוקה. ע'רויאן התבטא בדבר העדפת השימוש במונח "ממשלה אסלאמית" על פני המושג "רפובליקה אסלאמית", שכן, לפי פרשנותו לדברי ח'מיני, יש לצמצם את מימד ההשפעה והבחירה של העם ולהעצים את מעמד "חכם ההלכה" הנמצא בשלטון. הוא גם מטיף לאלימות נגד מתנגדי הקו השמרני.

9. ביוני 2005, לקראת הבחירות לנשיאות, פרסם מצבאח-יזדי ספר תחת הכותרת "המהפכה האסלאמית - קפיצה בתמורות הפוליטיות בהיסטוריה". בספר, סקר את סוגי המשטרים השונים, ואת המשטר הרצוי עפ"י האסלאם - משטר דתי בראשות של הולי פקיה. בנוסף קבע, כי "המשטר הרצוי בעיני האל, הוא משטרו של האמאם הנעלם מהדי, והמשטר האסלאמי באיראן שואף להפוך למשטר מסוג זה ולהכין את הקרקע לשם כך".

10. במסגרת חלקים בספר הדנים בחתירה להשגת טכנולוגיה, כתב מצבאח-יזדי, כי על איראן להשיג "אמצעי לחימה מיוחד ומסוג מסוים". בהקשר זה לכך נכתב:

א. לא ניתן לבטוח באויבים, ויש לייצר באופן עצמאי את אמצעי הלחימה המתקדם ביותר כולל "אמצעי לחימה מיוחד ומסוג מסוים": "אי אפשר לדעת בוודאות מתי גורמים דמויי זאב המחזיקים במוקדי הכוח במדינות רבות, ייעלמו ויימחו מהעולם, או מתי הם ישנו את התנהגותם הרצחנית. לכן, אסור להיות אדישים כלפי המדיניות ההגנתית וחיזוק הכוחות הפנימיים במדינה... הניסיון מעיד, כי דעה זו אינה נכונה ועלינו תמיד לפעול לחיזוק המערך הצבאי וההגנתי של המדינה. יש לייצר את אמצעי הלחימה המתקדם ביותר בתוך המדינה, גם אם הדבר לא ימצא חן בעיני האויבים שלנו. אין שום סיבה לכך שלהם תהיה הזכות לייצר אמצעי לחימה מיוחד ומסוג מסוים, אך מדינות אחרות תהיינה משוללות זכות זו".

ב. בחתירה להשגת הטכנולוגיה יש להיעזר בסובלנות ולא להירתע ממחסור כלכלי: "הסיוע האלוהי והמשיחי היה גורם מכריע להצלחת המשטר האיראני בתקופות המבחן השונות והרבות שפקדו אותה מאז היווסדו... אסור להישבר מול קשיים זמניים וחולפים, ועל המוסלמים להיות סובלניים ולא להירתע ממחסור בתחום החומרי והכלכלי, כי אם כן, הדבר עלול להביא להיפרדות מהדת".

"יש לייצר את אמצעי הלחימה המתקדם ביותר בתוך המדינה, גם אם הדבר לא ימצא חן בעיני האויבים שלנו. אין שום סיבה לכך שלהם תהיה הזכות לייצר אמצעי לחימה מיוחד ומסוג מסוים, אך מדינות אחרות תהיינה משוללות זכות זו" (המהפכה האסלאמית-קפיצה בתמורות הפוליטיות בהיסטוריה, עמ' 337)

סיכום

11. להערכתנו, המונח "אמצעי לחימה מיוחד" בו משתמש מצבאח-יזדי בספרו **מתייחס לנשק גרעיני**. הערכה זו נתמכת גם בהמשגה בה עושים האיראנים שימוש בשיח הפנימי בתחומי הגרעין והיא תואמת את הערכתם של מומחים לאיראן ולשפה הפרסית.

12. **ספרו של מצבאח-יזדי הופץ, לפחות במהדורה הראשונה, ב-3,000 עותקים בלבד ע"י בית דפוס בקם, וקרוב לוודאי שבראש ובראשונה בקרב קוראיו היו תלמידיו במכללה בקם** ואלו הרואים בו מורה רוחני. אף על פי כן, להערכתנו, יש לראותו כמשקף **לפחות הלכי רוחות באליטות התיאולוגיות המשפיעות על מקבלי ההחלטות באיראן (בבחינת רמיזה ל"יודעי חן") וכמספק הצצה נדירה לעמדות במשטר בחלק מהסוגיות הרגישות, ובפרט בנושא הגרעין.**